

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET
✠ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ✠

ÄRGÅNG 13
JUNI
1926

PUB

Herthas läsarinnor

göras uppmärksamma på, att Paul U. Bergströms manufakturavdelningar ha det största tänkbara urval av alla slags

Siden-, Ylle- och Bomullstyger samt Linnevaror
för såväl ekiperings- som hushållsändamål.

Paul U. Bergströms A.-B.

13 Hötorget - Drottninggatan 74

54 Hornsgatan 54 (Mitt för Adolf Fredriks Torg)

HUSMODERN

köper

Bomullsgarn och Vävnader

från

**Gefle Manufaktur A.-Bol.
STRÖMSBRO**

och vet att hon erhåller
det bästa möjliga för sitt

HEM

**Svanens vävnader bästa vävnader!
Gefle garn bästa garn!**

*Zeniths
Special Blandning*

Ett margarin som tillfredsställer allas
smak *Tre Ess* tillverkas efter en ny
metod som förlänar detsamma ett ny-
kärnat och kraftigt natursmörs *smak* och
arom, *Tre Ess* dessutom både *bryner*,
bakar och *steker* som *smör*.
Kostar endast **95** öre pr $\frac{1}{2}$ kg.

HANDARBETETS VÄNNER

Väfskola - Konstsoömnadsskola - Museistudier.
PROSPEKT. Kungsträdgårdsgat. 12 - Stockholm. TEL. 9102.

Telefoner
539-8326-5619
Malmö

Perslow's

Siden- &
Manufakturaffär
Största urval nyheter

HERTHA

ARGÅNG XIII

JUNI 1926

HÄFTE 6

Pensionsförsäkringen och kvinnorna.

Det var en gång i riksdagen för omkring femtio år sedan.

S. A. Hedin hade, ung och dådkraftig som han då var, väckt motion om en genomgripande skolreform, ett stort tänkt förslag med många genialiska uppslag. Motionen hade behandlats av vederbörande utskott, som betänksamt och småslugt reducerat och prutat, såsom god sed i riksdagen då ännu var.

Då ärendet behandlades i kammaren, yttrade utskottsordföranden, biskop C. H. Rundgren, ungefär följande: »Ett gammalt talesätt är, man börjar med en knappål, och man slutar med en silverskål. Utskottet har gått den motsatta vägen; detta är den lilla knappål, som återstår av herr Hedins stora och vackra silverskål.»

Sådant är ofta en stor idéns livsöde. Därför frestas man lätt till generaliseringen, att en tanke är sublim, med makt att hålla entusiasmen kokande, så länge den hålles på ett betryggande avstånd från den nyktert och snusfornuftigt tillmätta verkligheten, men ju närmare den skrider till beblandelsen med denna, desto tamare, blekare och mera småskuren blir den genom sin strävan till anpassning till en tilltänkt miljö, och när den till sist är färdig att infogas i denna, är det som om just

ingenting annat skett än att en ny futtighet lagts till den stora mängden andra. Idén har då gått till det Cannossa, som är inkörsporren.

Om man å ena sidan ställer de vackra och stora ord, som under mer än fyrtio år talades om den allmänna invaliditets- och ålderdomsförsäkringen, om den ljusa framtid, då en var skulle känna sig trygg i förvissningen om en sorgfri ålderdom såsom den ljuva lönen för livets möda, och vid andra sidan om orden ställer vad som till sist kom fram såsom resultat av det myckna talandet och de rika löftena, får man ett beklämmande intryck av den vackra silverskålens förvandling till en futtig knappål, d. v. s. av den pinsamma bristen på sammanhang mellan den krassa verkligheten och allt, som smykar ut sig i många och bländande ord, en ståt i similibiamanter. Det allra mesta av de stora orden, de feta löftena, de ädla föresatserna, de höga och djupa tankarna och känslorna äro endast företeelser från »a fool's paradise», tillsnodda skrybordsprodukter och ansvarslost verklighetsfrämmande tal.

Ålderdomspensioneringen skulle ge full ålderdomsförsörjning åt alla efter principen allas lika rätt.

Det första man vid den nyktra ut-

redningen fingrade på var begreppet »full ålderdomsförsörjning». De första kalkylerna visade nämligen, att saken icke skulle kunna genomföras till överkomliga kostnader. Apparaten skulle bli fantastiskt stor efter vårt lands mått bedömt, och den riktiga konsekvensen hade därför bort bliva, att utredarna helt rättframt och öppen- hjärtligt meddelat sina uppdragsgivare, att problemet är olösligt.

Men icke går det an, att en kommitté framlägger ett slikt svar. Uppdragsgivarna vänta sig ett förslag om »någonting», ty bakom dem står en förväntansfull oöverskådlig skara, hos vilken det myckna talandet väckt hopp om »någonting».

Därför kramade man på begreppet »full försörjning» och fick det på så vis förvandlat till »full, o m o c k t o r f t i g, försörjning». Tyvärr är uppfinnaren av denna förbättring, som alla stora uppfinnare, namnlös. Det är emellertid något av genialitet i idén »torftig». Ordet är tänjbart ända till svältgränsen och det utplånar ordet »full» till en knappål.

Men principen? frågar någon. Med den fick det gå som med de stora bina Selma Lagerlöf lämnar åt sig själva att ta sig in i verklighetens kupa bäst de gitta. Principen blev och är, att det svenska folkets »sorgfria sena ålderdom» lämpligen förlöper i »torftighet», och att denna välsignade gåva är en lämplig lön för livets möda.

Men kalkylerna ville ändå icke alls gå ihop, och man såg sig därför nödsakad börja tumma även på orden »alla» och »lika». Det förra ordet kunde icke kramas till någon annan form,

och därför bröt man helt sonika sönder det genom att från pension undantaga alla dem, som vid lagens ikraftträdande redan fyllt 67 år. De fingo reda sin ålderdoms torftighet bäst de kunde, och det ansågs nödvändigt behandla dem så, emedan det annars skulle hava lyst förklart igenom, att hela saken var ekonomiskt omöjlig.

Lättare ställde det sig med ordet »lika». Det behövde icke nödvändigt tolkas såsom »lika många kronor» till var, utan kunde lika gärna tolkas med »lika ståndard» till var, och lika standard kunde vinnas genom flera kronor till den ene än till en annan, som med färre antal kronor kunde ernå samma standard som den förre med flera.

Nu är det känt och omvittnat, att kvinnorna i allmänhet, i synnerhet på äldre dagar, kunna taga bättre vara på pengar, i synnerhet små penningar, än männen i allmänhet gå sig ut med. Kvinnorna äro i allmänhet mera her- rar över behoven än männen; de hava större förmåga av självhjälp och redan deras kvantitativa matbehov är i allmänhet väsentligt mindre än männens.

Om man således fastställt en genom- snittlig torftighetsstandard för män, bör man kunna med någon husbehovs- statistik framreducera en likvärdig torftighetsstandard för kvinnor, och den ut- vägen valde man också och vann därigenom en minskning i totalkostnaden på c:a 10 proc.

Visserligen var det så gott som ingenting kvar av idén — som också ledde sitt upphov från S. A. Hedin — men man hade dock kommit med »nä-

gonting», och det var huvudsaken. Man spørjer sig endast inför det underbara standardresonemanget på behovsprincipens bas, huru i all världen det kom sig, att icke tillämpningen av behovsprincipen generaliserades ett litet tuppfjät till, då en oerhörd effekt skulle hava vunnits. Inte behöver den 67-årige miljonären någon efter torftighetsprincipen tillmätt pension!

Men det gick inte för sig att motivera nedsättningen i torftighetsstandarden för kvinnorna med att de kunde reda sig med mindre än männen. Det skulle se för illa ut och ge anledning till hugg, som inte kunde bortresoneras. Här behövdes ett vetenskapligt stöd, som icke så där utan vidare kunde bli föremål för menige mans diskussion, och som ett sådant stöd anfördes dödlighetsstatistikens lägre siffror för kvinnor: kvinnorna leva längre och bli därför dyrbarare att pensionera. Ett vid 67 års ålder avsatt kapital ger högre pension för en man än för en kvinna. Olikheten i pension är sålunda endast skenbar. De hava ju vid uppnådd pensionsålder fått lika kapital, och ingen kan hjälpa, att det räcker till en större pension åt mannen än åt kvinnan.

När dylika argument användas, betyder det, att den argumenterande har en sjuk sak att försvara och känner sig så bragt till det yttersta, att logik och konsekvens icke förslå, utan makt och våld måste ta vid.

Börjar man nämligen att räkna med grupp dödlighet i stället för med allmän dödlighet, då är man ute på ett gungfly väl så vanskligt som behovsprincipen. Grupperingen kan ju ske

på mångfaldiga vis, och alltid förete de olika grupperna olikheter i dödlighet. Delar man t. ex. upp befolkningen i landsbefolkning och stadsbefolkning, erhåller man två grupper med mycket olika dödlighet, likaså om man uppdelar stadsbefolkningen i småstads- och storstadsbefolkning. Delar man upp befolkningen i yrkesklasser, uppdragar man enorma skillnader. En individs dödlighet blir på det sättet beroende på vad gruppindelning man använder. Efter den ena uppdelningen kommer han till en grupp med mycket låg dödlighet, efter en annan till en med högre dödlighet, efter en tredje indelning till en grupp med mycket hög dödlighet o. s. v. och man kan då fråga, vad dödlighet har han egentligen? Han kan ju icke ha alla på en gång.

Men, invänder man möjligen, den jämförelsen är skev, ty grupperna äro icke fast åtskilda såsom grupperna män och kvinnor. Det kan ju ske övergångar från en grupp till en annan.

Invändningen ser bra ut, men den träffar icke sakens kärna, som är, att en grupps dödlighetsförhållanden äro en produkt av de olika omständigheter under vilka grupperna leva, och de omständigheterna äro föränderliga. Med förändring av omständigheterna följa förändringar i dödligheten.

Nu hava under äldre tider mäns och kvinnors förhållanden varit mycket olika, och den nu observerade skillnaden i dödlighet är en produkt av denna olikhet. Låt vara att väsentliga delar av skillnaden hava utplånats, verkningarna av tidigare åtskillnad göra sig ännu gällande, och de nya förhål-

landena hava icke ännu hunnit sätta några bestämda spår i statistiken. Sådant kan tidigast väntas om en generation.

Att de förändringar, som inträtt i kvinnornas ställning, äro av beskaffenhet att gynnsamt påverka kvinnodödligheten lärer ingen våga påstå. Skulle man inlåta sig på en gissning, torde denna tvärt om böra gå i den riktningen, att, sedan kvinnan i större omfattning än förr engagerats i den direkta kampen för tillvaron, både i andligt och kroppsligt arbete, en relativ ökning av kvinnodödligheten kan väntas, om man nu frånser, att kvinnorna också i större omfattning än tidigare kunna göra sig till godo de oarter, som hittills haft ett mera uteslutande privilegium att verka förkortande på männens liv. Därför fanns det vid folkpensioneringens organisation ingen anledning alls att småskuret räkna med den observerade dödlighetsskillnaden. Snarare kunde man med hänsyn till att pensioneringen siktade mot en lång framtid, hava skäl fråga sig: finns det numera någon anledning att räkna med att denna skillnad skall stå sig?

Hade ihålligheten i folkpensioneringsförslaget från början klart uppfattats av kvinnorna i hela dess principiella omfattning, skulle stormen mot det samma hava blivit något helt annat än de tämligen beskedliga protester, som restes med skyggt vördsamma blickar på den förment vetenskapliga motiveringen. Då hade man kanske funnit någon förlösande feminint klädd form att återgiva den bekanta

maskulina karakteristiken på statistik, »lögn, förbannad lögn».

Statistiken är nog i och för sig bra, men den användes så ofta med sanninglöshet, och det kan då med allt fog sägas, att den användning, som i den politiska nödens år 1913 gjordes av den svenska dödlighetsstatistiken, hör till de allvarligare försyndelserna mot sanningens och rättvisans gudinnor.

Man har dock sökt vinna försoning genom att lappa och plåstra på det stora verket av nyssnämnda år. Tiden kan nu anses mogen att också spackla över den fula åtskillnaden i den officiella torftighetsstandard, varmed en sorgfri ålderdom hetes bereda svensk man och kvinna lön för livets möda.

Karby gård, Täby den 1 juni 1926.

D. F. LUNDRÉN.

Nico Hambro död.

Från Norge har kommit bud att Nico Hambro gått bort den 9 maj. Det betyder att den norska kvinnörelsen mist en av sina mest framstående och värdiga representanter. Vi låna ur Nylände Fredrikke Mörcks värdesättning av henne som människa och som arbetare för den sak hon ägnade sina krafter.

Med sitt ljusa rena sinne, sin fina intelligens och sitt klara omdöme kom fru Hambro att ifrån början stå i främsta ledet i arbetet för kvinnornas frigörelse och hon var med i rörelsens kraftigaste blomstringstid. Som kanske få andra skönjde hon klart de andliga idéer som voro drivfjädern till dess uppkomst. Som den helgjutna per-

sonlighet hon var prutade hon ej men ställde de strängaste krav på samhället, på människorna som helhet tagna. Kanske mest till sig själv.

»Den rena man och den rena kvinna» var hennes ideal. Av den grund arbetade hon ivrigt för sedlighetssaken och såg med fruktan och bävan på de många faror som hotade ungdomen, såväl hemma som när den färdades långt från hemmet. Kommittén för in- och utvandring inom Internationella kvinnoförbundet hade i henne en intresserad och verksam medlem.

Vid Gina Krogs död för tio år sedan samlade sig alla röster om Nico Hambro som ordförande för Norska Kvinnors Nationalråd. I sex år stod fru Hambro på denna post. Arbetet blev henne tungt och besvärligt, hon var sjuk redan då. Men hennes starka ande och livliga sinne höllo henne uppe. Till och med i de bråda och ansträngande dagarna då Internatio-

nella Kvinnoförbundet 1920 hade sitt möte i Oslo stod hon uppe i arbetet, livligt intresserad. Hennes ögon strålade en till mötes, när hon var stark nog att visa sig, och de många gästerna kunde inte nog beklaga att sjukdomen band henne så att hon ej var i stånd att vara närvarande vid alla diskussioner och alla dagar.

Nu då hennes ögon, de sköna strålände ögonen, äro slocknade stå hennes vänner och arbetskamrater sörjande vid hennes bår, med saknad och vemod i sinnet, och tänka på henne sådan hon var i sina yngre dagar vid det stora kvinnomötet i Bergen 1899. Och vi se henne, kuvad av sjukdomen 1920, i Stortingets salar, viljestark och redo, när det gällde, alltid med det ljusa leendet och den kärleksfulla blicken.

Hon har som en av de sällsynta, stora kvinnorna skrivit in sitt namn i norsk kvinnoaks historia.

Flygbrev från rösträttskongressen i Paris.

Internationell rösträttskongress med ombud från 42 länder, med talare från alla världsdelar, med tre huvudspråk och en oändlig mängd privata språk och med Paris som skådeplats, det är verkligen imponerande. Och att det går att ur denna i många fall så heterogena samling kvinnor få fram ett arbete som ger verkliga resultat, resolutioner som i de flesta fall äro enhälliga, det kan endast ske då det är fråga om kvinnor som samlats om två stora intressen, de största och starkast bärande som vår tids kvinnor ha: rösträtt och medborgarskap som medel till samhällsnyttigt arbete det ena, fred det andra.

Från Asien kommo små kinesiska japanska och indiska kvinnor, söta som dockor när de i sina respektive folks dräkter sitta på estraden, men läkare och framstegskvinnor bland sina egna. Afrika har sänt dels egyptiskor, med stora mörka ögon, men ett fullkomligt modärnt kvinnosaksintresse, dels engelskor från Sydafrikanska staterna. Nordamerikas och Australiens ombud tala engelska med var sin brytning, pigga och med en viss fart i uppträdan- det. Det latinska Amerika, Sydamerika, gör trots sitt spanska blod ett lugnare och lojare intryck. Men de största motsatserna finnas kanske inom Europa, å ena sidan de länder där

kvinnorna vunnit rösträtt och en stark ställning, å den andra de som ännu kämpa mot omyndighet och beroende. I de frågor där enighet ej helt vunnits, har gränsen ofta gått mellan dessa båda kategorier.

Styrelsen har haft ett drygt arbete med kongressen, men den har också haft glädjen att se den lyckas. Främst presidenten, mrs Corbett Ashby, som älskvärd och outröttlig på ömsom engelska, franska och tyska leder arbetet. Sekreteraren, M:lle Gourd, schweiziska, full av liv och intresse, och kassaförvaltaren miss Sterling, en lugn och säker engelska, sekundera henne på var sin sida. Den förra styrelsen bestod dessutom av representanter från Tyskland, Uruguay, Italien, U. S. A., Grekland, Danmark och Frankrike. Vid denna kongress har antalet styrelsemedlemmar ökats från 19 till 21, och bland de 17 stater, som där nu representeras, befinner sig också Sverige. Fröken Ingeborg Walin, konsulent i skolöverstyrelsen och en av de svenska delegerade, blev invald som nr 9.

I ett senare nummer av Hertha komma de nu antagna resolutionerna i olika frågor att införas. Jag förbigår dem därför för att tala om kvällsmötena, vilka ordnats som agitationsmöten och där en intresserad och entusiastisk publik fyllt den stora salen i Sorbonneuniversitetet eller det väldiga Trocadéro. Om det gällt rösträtt endast eller kvinnliga parlamentsledamöter, har stämningen varit utmärkt och applåderna starka, men har det gällt fred, blev det verkliga ovationer. Att se den tyska talarinnan Dr. Bäu-

mer och den franska M:me Malaterre-Sellier omfamna varandra under en åska av applåder, det känns som en historisk händelse, ett steg på vägen mot folkförsoning. Vid det stora fredsmötet i Trocadéro, som var kongressens höjdpunkt och offentliga avslutning, var det Belgien och Tyskland som räckte varandra händerna med en gemensam förklaring att den moral som gäller för enskilda människor också skall gälla stater. De våldsamma applåder som hälsade talarna visade bäst hur stark viljan till fred vuxit. —

De franska kvinnorna hoppas mycket av denna kongress för sina egna rösträttsträvanden, och det är tydligt av pressens hållning och av den artighet som från regeringen, senaten m. fl. visats kongressdeltagarna, att den gjort ett starkt intryck. Ett kvällsmöte, som var anordnat som protest mot Code Napoléon och för en modärn äktenskapslagstiftning, samlade så många åhörare att salen fylldes till trängsel och några hundra personer som ej kommo in begärde att talarna skulle komma ut till dem efteråt och upprepa sina anföranden. Det var även här en publik full av entusiasm, som hälsade talarna — de flesta kvinnliga advokater. — Bland dem var friherrinnan Ruth Stjernstedt. För Sveriges del talade vid ett annat stort möte fru Ellen Hagen. Vår delegation har för övriga gjort positiva insatser i de olika kommittéerna där resolutionerna förberetts. Att Sverige har ett gott rykte som föregångsland i kvinnofrågor märker man snart.

Det är ej många stunder på dagen som man varit ledig från kongressen.

Och nästan varje eftermiddag ha deltagarna varit bjudna på te till enskilda och korporationer. För övrigt har vädret varit kallt och ruskigt, och den lediga dagen under kongressveckan, då utfärder anordnats till Rheims och Fontainebleau, föll regnet i strömmar. Men det var trevligt ändå, och man gjorde många intressanta bekantskaper. Ty intressanta äro de, alla dessa

kvinnor, och man får respekt för kvinnosläktet när man ser dem och talar med dem. Det är arbetet för mål och idéer, högre och större än vanliga människors trånga tankekrets, som satt sin prägel på dem, och man påminnes om rösträttstidningens gamla motto; vi kunna aldrig göra så mycket för en stor sak som en stor sak kan göra för oss.

GERTRUD RODHE.

Sigrid Elmblad.

Vid nedläggningen av den krans som sällskapet Nya Idun sänt till Sigrid Elmblads bår erinrades om hennes andes klara ljus, hennes själs rena eld och hennes hjärtas rika godhet. Det var det ljuset, den elden och den godheten som gjorde atmosfären kring Sigrid Elmblad så ljuvlig; de lyste och värmdes varhelst hon gick fram ibland oss. Om en del människor faller det sig naturligtast, när de lämna livet, att räkna upp vad de »gjort»; andra åter karaktäriseras bäst genom framställning av vad de »varit». Sigrid Elmblad hörde till de senare. »Alltid fick man behållning av samvaron med henne. Det blev ljusare i rummet och i sinnet när man fick råka henne.» Och gott och ljuvligt är minnet av hennes mjuka, varma kvinnlighet, hennes blomlika, liljevita väsende.

Dock må därför ej värdet förringas av Sigrid Elmblads yttre gärning, den insats hon på olika områden gjort med sin penna. Hennes sagodiktning kommer att leva och nya släkten småttin-

gar efter varandra med förtjusning vandra omkring i dess riken. Hennes lyrik var fin och inspirerad konst och innehåller många äkta pärlor, som vi må hoppas komma att samlas i en postum volym från de skilda håll där de nu äro att söka. Hennes levnadsteckningar — främst av Jenny Lind, men även av de tre kvinnor som genom kärleken blevo Richard Wagners inspiratricer, visa en mycket anmärkningsvärd förmåga att framställa människor av kött och blod, ej schablonfigurer, samt att djupt leva sig in i komplicerade och mångfacetterade sjäsliv.* Hennes tolkningar från främmande språk till svenska: av Wagners Niebelungenring och Parsifal, av dikter av Swinburne och av Ibsens Brand kunna — särskilt med tanke på originalens svårtillgänglighet — i sitt lyckligt funna ordval och sin musikaliska rytm, betraktas som myc-

* Jenny Lind. *En livsstudie*. Serien Svenska kvinnor. J. A. Lindblads förlag. — En trilogi ur Wagners liv. Hertha 1914, häftena III, IV och V.

ket goda. I de kulturellt betonade sammanslutningar, det kvinnliga sällskapet Nya Idun och Konstnäreringen, där hon i det ena fungerat som sekreterare och sedan ordförande under många år, i det andra som dess senaste vice ordförande, har hon exekverat tillfällighetsdikter i mängd, vilka stå på en för detta slag av diktning ovanligt hög nivå och av vilka en stor del ha ett bestående poetiskt värde.

Sigrid Elmblad debuterade som helt ung med en liten samling dikter *Vind för väg*, där man redan finner några anslag till de melodier som hennes senare fördjupade livssyn utlöste.

Hennes litterära och musikaliska begåvning fick på ett sätt en rik utveckling genom hennes äktenskap med den framstående sångaren och benådade Wagnertolkaren Johannes Elmblad. Men det var i främmande land under många år som denna utveckling gavs henne, och det kringflackande livet — hennes man var efter vartannat engagerad vid åtskilliga tyska operascener — verkade givetvis hämmande på hennes litterära produktion. Hemlöshetens bitterhet förnam hon, med sitt ömt moderliga hjärta, än djupare då hon måste lämna sina två små döttrar i Sverige för att där, under föräldrarnas vandringsår, uppfostras i en nära släktings hem. Livet vid en konstnärns sida blir också på många sätt prövande, även om det är rikt på förståelse och kärlek, och hennes make hade depressionstider då han behövde lita till sin hustrus orubbliga själsstyrka. Alltid visade hon sig kraven vuxen, men hennes krafter fingo under hennes makes fleråriga sista sjuk-

dom en påfrestning vars märken aldrig helt utplånades och som, jämte en sällsynt anspråklöshet, verkade hämmande på hennes diktning och författarskap. Det var emellertid en stor förlust för memoarlitteraturen att hennes minnen från de många åren i Tyskland och livet i konstnärskretsarna där ej blevo utnyttjade.

Det händer ofta när man efter hans död återgår till en diktares verk, att man där upptäcker en självkaraktäristik av dess skapare som man icke förut, åtminstone ej i samma grad, realiserat. Tar man nu del av Sigrid Elmblads dikter, skall man finna hur de flesta av dem uppenbara hennes innersta väsen. Åter och åter kommer hon tillbaka till hur hon går i livet som en främmande, en frånvarande, en drömmare. När hon sjunger sin längtan till sina drömmars land är det mer än en poetisk bild, det är en verkligheten behärskande personlig upplevelse. Hon minnes från livets morgonrodnad ett under den brutala verkligheten svunnet Eden: O, mina drömmars land, jag längtar hem. Hur kom på färden jag så långt från dem? — Men visionen har följt henne, klar och strålände, och hon äger den i stilla noli me tangere-stunder:

DET TIGANDE.

Ett vill jag akta för skada: det tigande.
Aldrig från hjärtat till läpparna stigande,
skändat av ord vill jag prisge dess fågning.
Bittert är tänkande, skådande, sägande.
Ljuvt är det osagdas heliga ägande,
såsom den sovandes dröm om en hägring.

Liv skall ej djärvas i grymhet att väcka det,
känslor likt fallande blomblad att täcka det,
rosiga, doftande, tårade, kyssta

strör jag däröver att ingen må skåda det.
Aldrig min sökande blick må förråda det.
Blind vill jag bära inom mig det tysta.

Men i en skymmande stund vill jag taga det.
Tätt till mitt hjärta vill stilla jag draga det,
lägga det ömt som ett barn till mitt bröst,
känna dess ljuvhet och ögonen slutande
glömma det tvingande, drömbunden njutande
säll av det tigandes värmande tröst.

Men den som är hemma i en sådan
drömvärld, den får ej låta slå sig till
jorden av bittert lidande, tärande sak-
nad, det förnimmer hon starkt och
obevekligt som en kallelse; resignation
skall trots allt ej få ge otrons och
skepticismens negativa facit för livets
problem, och det får ej skända hennes
drömvärld. Så kan hon ändå tacka
till slut:

SLUTACKORD.

Jag vill ej klaga för mitt liv,
fast lyckan gick förbi.
Jag vill ej bedja: Herre, giv
min bundna längtan fri!

Min sorg är som en älskad död,
den är så blek och blid,
ty föddes den i bitter nöd,
den dog likväl i frid.

Så vill jag svepa den i ljus
och lägga den till ro
i mina drömmars tysta hus,
uppå en bår av tro,

och smycka den med rosenblad,
dem jag med tårar vätt,
och vara stilla, vara glad
att ingen mask den frätt.

Därför blev Sigrig Elmblad icke hel-
ler en dådlös drömmare, utan en oför-
brännelig optimist, som åt medvand-
rare på jordevägen kunde förmedla sitt
hopp, sin tro och sin kärlek.

Hon beder till våren:

Sänd mig friska fläktar,
varma dofters rus!
Vår, till bot mot skuggor,
låt mig dricka ljus!

Och det fick hon — dricka ljus ur
sina älskade döttrars ömhet och ur
glädjen över deras lycka, ur allt ädelt
och skönt som mötte henne, ur vän-
ners tillgivenhet och tacksamhet. Och
främst ur vissheten att en gång skulle
för henne uppenbaras den »Guds hem-
lighet» som är »själens dröm om lös-
ta vingar».

GURLI LINDER.

Svenska kvinnornas Nationalför- bunds

årsmöte hölls den 11 maj i Stock-
holm. Års- och revisionsberättelser
föredrogos och decharge beviljades
centralkommittén för det gångna årets
förvaltning. Styrelseval förekom ej,
då den stadgade tvåårsperioden för
styrelsen ej utgår förrän nästa år. Vid
ordinarie val av revisorer och revi-
sorssuppleant omvaldes dessa: reviso-
rerna fröknarna Anna Lewin och Elin
Rheborg och ersättare fröken Sigrig
Ulrich. Efter fru Sigrig Molin, som
avsagt sig ledamotskapet i kommittén
för in- och utvandring, invaldes frö-
ken Héléne Danielsen.

Årsmötet avslutades med att fru
Getrud Törnelli redogjorde för sin mo-
tion om kvinnlig polis i Stockholms
stadsfullmäktige samt att advokat
Mathilda Staël von Holstein berättade
om utlandets ställning till frågan
om kvinnlig polis.

**Vi påminna om att HERTHA ej
utkommer under juli och augusti.**

Där kvinnlig fåfänglighet sättes i system.

Det går numera knappast en dag utan att man från något håll hör det klagomålet upprepas, att kvinnorna tränga ut mannen på hans arbetsområden och beröva honom den arbetsmöjlighet och ty åtföljande inkomst, som sedan urminnes tider ansetts tillkomma honom allena. Till slut tvingas man att undersöka i vad mån förhållandet kan vara omvänt, huruvida alltså det icke finns arbete, som man tycker borde vara kvinnorna förbehållet, men som skötes av män. Eller är det icke så att exempelvis matlagning, sömnad, hårskötsel borde kunna betraktas som så specifikt kvinnliga sysselsättningar, att ingen man med självaktning borde gripa sig an därmed, och dock veta vi allesammans, att det kulinariska mästerverket, den fina tailor-made kostymen äro utförda av män, och liksom det skedde under Frankrikes glansdagar, då den skicklige perukmakaren ordnade de mest konstrika hårklädslar, så uppenbarar sig nu hos vår snälla hårfrisörska en leende ung man, som går ikring som en skylt för det yrke han bedriver och erbjuder sig att på våra mer eller mindre oskyldiga huvuden anbringa »le dernier cri».

Är det nu så att vi kvinnor, som det påstås, sakna gnistan eller är det utbildningen det kommer an på, ja det torde först bliva uppenbarat, när kvinnorna efter en lång följd av år erhållit en verklig träning och yrkesutbildning. Det får icke längre anses vara nog att hjälpa till i eget eller andras

hem eller vara springflicka och småningom stigande i graderna lära sömnadsyrket i ateljéerna. Här äro verkliga yrkesskolor av nöden på alla områden för utbildning till verklig yrkesskicklighet såväl för den kvinnliga som den manliga ungdomen. Att en gedigen yrkesutbildning är minst lika nödvändig som meddelande av teoretiska kunskaper har också gått upp för dem som nitälska för folkuppfostran, ej blott i de större länderna utan även hos oss, och sedan cirka tolv år tillbaka har man lagt grunden till yrkeskoleväsendet genom inrättande av lärlings- och verkstadsskolor med en yrkeskolepåbyggnad i flera städer och samhällen i vårt land. Att göra den obligatorisk för hela landet synes för många vara ett önskemål, men torde åtminstone tillsvidare stranda på oöverkomliga ekonomiska hinder.

Vad nu särskilt de kvinnliga yrkeskolorna angår, så äro de som nämnts endast tvenne, den för inhämtande av yrkeskunskap i hemskötsel, matlagning och den för sömnad; på sistone har en särskild gren av sömnadsskolan kommit till stånd, den s. k. hattmodistskolan, som sorterar under Stockholms stads sömnadsskolor. Som den ännu så länge är den enda i vårt land kan det ju vara av ett visst intresse att närmare studera de former under vilka den arbetar. Den är av långt senare datum än de andra skolorna, den öppnades nämligen ej förrän 1922, och där mottogos då 12 elever. Det hade redan länge i initierade kretsar

varit ett önskemål att få icke bara den utan även ännu ett par andra skolor för olika sömnadsgrenar till stånd, men det hade hittills stannat vid önskemålet, dels emedan yrkesskolornas lokalfråga har varit och alltjämt är synnerligen prekär, dels emedan det förefinns en viss svårighet att förmå kommunens styresmän att bevilja medel till sådana nymodiga påfund. Vad skall det nu tjäna till att inrätta en skola för att klä en hatt; att sätta på ett band eller litet grannlåt bör väl varje kvinna kunna göra själv, det kommer bara att framkalla krav på högre löner etc. etc. Skolan kom emellertid till stånd, den är tvåårig, kursen pågår under 10 månader av året med 46 arbetstimmar i veckan. När kravet framfördes på en tvåårig skola upphävdes ett verkligt ramaskri, men när det kunde påvisas att exempelvis Frankrike, där man som bekant driver en sannskyldig kult vid utformandet av de höljen som omsluta vår yttre människa, gått in för detta, gav man med sig. Varje år utexamineras numera 8 elever, och någon svårighet att skaffa dem plats har hittills icke visat sig; likadant är förhållandet vid de övriga kvinnliga yrkesskolorna. Här är efterfrågan större än tillgången. Hade man, ej minst av utrymmesskäl, möjlighet att utbildta flera elever än vad nu kan ske, skulle utan tvivel alla kunna placeras, en nog så betydelsefull företeelse i vår arbetsfattiga tid. Men de kvinnliga yrkesskolornas lokalfråga är ett ömtåligt kapitel; medan vederbörande utreda och sannolikt — ko-handla, arbeta personal och elever under synnerligen

svåra förhållanden. Det lilla rum i vilket de första 12 modisterna skulle arbeta under en stor del av dagen var ur alla synpunkter ömkansvärt. Numera ha de 16 eleverna fått en större sal till sitt förfogande, men de hygieniska förhållandena lämna allt fortfarande mycket att önska.

Vad är det då som man lär sig i skolan. Hattar och åter hattar, av filt och av tagel, av flätor och stump (obs. yrkesterm), av sammet och siden och guld- och silvertyg, för den oinvidge enkla och konstlösa men för den yrkeskunnige innebärande stora möjligheter till verkliga konstverk och till ohjälplig förflackning.

Men som bekant bära vi våra hattar säsongvis och följaktligen finns det mellantider då marknaden är flau, och då få eleverna tillverka lampskärmar, väskor, praktfulla sidenblommor för fina klädningar och vad annat man kan hitta på. Det är verkligen skada att speciet mormödrar och farmödrar, med hårklädslar och halsrosetter, tyckes vara utdött. Tänk vilka förtjusande tingestar, bräckliga men bedärmande, som med våra tiders raffinemang i tillverkningen skulle skänkt de gamla ett särskilt behag och avlockat ungdomen en djupare nigning, en artigare handkyss än som nu består den ålderdom som à tout prix vill synas ung. Emellertid är det icke blott bjäfs och fåfänglighet som tillverkas i skolan, eleverna få sy hattar åt sig själva och lära sig teckna, studera materiallära, lära förstå de olika stofferna och deras behandling, lära känna igen olika stilarter och förstå färgsammansättningar. Ävenså lägges vikt uppå

att eleven lär sig förstå att anpassa modet efter vars och ens särskilda typ, ty utan en dylik anpassningsförmåga kan man aldrig själv vara välklädd eller bedöma vad som passar en annan. Under de år som eleven besöker skolan kan man av hennes sätt att klä sig själv avläsa i vad mån hon inhämtat klädkulturens A B C.

Sedan sålunda skolan tagits i betraktande, torde också få sägas några ord om ledningen, vilken som bekant icke är att förakta. Modistskolan sorterar som nämnts under Stockholms stads lärlings- och yrkesskolestyrelse; i denna sitta två kvinnliga ledamöter, f. n. båda medlemmar av stadsfullmäktige och såsom sådana obehagligt medvetna om skyldigheten att på ett tillfredsställande sätt förena kravet på sparsamhet med allmänna medel med skolornas lika berättigade krav på förstklassig undervisning och moderna arbetsmetoder. Närmaste ledningen av skolan handhas av en nämnd, vars ordförande i allra högsta grad förstår att bedöma den exakta graden av den vinkel, som vår huvudbonad skall beskriva i förhållande till vårt ansiktets mest framstående parti för att sagda huvudbonad skall kunna anses som ett fullgiltigt bevis på skolans höga artistiska nivå. Vidare ha vi samtliga skolans rektor, som specialiserat sig på organisation och reformer, och den fruktade och avhållna gruppchefen för sömnadsskolorna, för vilkens alltid skärpta kritiska blick lärarinnan, eleven och i någon mån även kunder darra, när ett beställt mästerverk skall erhålla sin sista retuschering. Eller vad tycker den ärade lä-

saren själv om den situation som uppstår, då kunden resignerat för att över sitt mer än alldagliga och alls icke bildskönt formade huvud få välvt ett tak eller snarare få en skopa påträdd, om vilken man vet att den fyller alla modets fordringar och vilken lärarinnan och elev streta och dra i, darrande av iver och spänning för att få den att beskriva den ovan nämnda vinkeln, och i stället för att få höra ett gillande omdöme från den som sitter inne med det sakkunnigaste omdömet få ett lakoniskt: Det passar inte alls, tag bort alltihop och gör om det. Det är inte utan att, fast man går hem djupt tacksam att slippa bära en hatt som icke passar en, man känner en smula förödmjukelse över att man ej kan skapa om sitt utseende i den riktningen att det passar till allting.

Ledningen umgås för närvarande med planer att utöka elevantalet att börja med åtminstone till 20, men det är som sagt en lokal- och kostnadsfråga. Blir den förra lyckligen löst, kan möjligen den senare också på ett tillfredsställande sätt ordnas, vilket ju skulle hälsas med glädje av de många, som fråga efter elevplatser utan att kunna erhålla sådana. Att utbilda de unga flickorna för ett visst bestämt yrke, som kan skänka dem arbetsglädje och tillfredsställelse likaväl som existensmöjligheter, måste anses som ett modernt samhälles oavvisliga skyldighet. Därtill kommer i fråga om sömnadsyrket i sin helhet, att den kultur som på detta område bibringas ungdomen även kommer hemmet till godo, i det den utvecklar sinnet för det gedigna stoffet, det för var och en pas-

sande i form och färg och därigenom, som det är att hoppas, för framtiden sätter en damm för all den konfektions- och dussinvara, som vi till vår leda nu för tiden få till livs — ej blott i butiksfönsterna.

E. THEËL.

Skrivelser till stadskollegiet angående kvinnlig polis.

På förslag av Fredrika-Bremer-Förbundet ha jämte den initiativtagande föreningen Svenska kvinnornas nationalförbund, Vita bandet, Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund, Moderata kvinnoförbundet i Stockholm, K. F. U. K:s Centralförening i Stockholm och Södra K. F. U. K. ingått till stadskollegiet med en gemensam skrivelse, vari begäres förslag till Stockholms stadsfullmäktige om inrättande av en kvinnlig polisavdelning i enlighet med den motion, som väckts av fru Gertrud Törnell med instämmande av övriga kvinnliga stadsfullmäktige.

Organisationerna framhålla i sin skrivelse, att det önskemål, som framförts i motionen, sedan är tillbaka väntat på att få komma till uttryck. Så snart det rör kvinnor och barn bör kvinnlig polispersonal användas icke endast beträffande övervakning och visitering, som redan lagts i kvinnliga händer, polissystrarnas, utan jämväl beträffande spaningsarbete, husunder-

sökning, förhör, rapportskrivning m. m. Utan att vilja rikta någon anmärkning mot den manliga polisens tillvägagångssätt hålla organisationerna dock före att det vore icke blott humanare och värdigare utan även ändamålsenligare om man i dessa fall anlidade kvinnlig polispersonal. I skrivelsen betonas också behovet av kvinnlig patrullerande sedlighetspolis. Huvudvikten lägges härvid på den förebyggande verksamhet bland vanartad ungdom som denna sedlighetspolis skulle kunna utöva i samarbete med barnavårdsnämnd och andra hjälpinstitutioner.

Föreningen Vaksamhet, som avlätit en särskild skrivelse, är, på grund av de erfarenheter den gjort under sitt arbete mot den s. k. vita slavhandeln, övertygad om att det i många fall skulle vara till synnerlig fördel om kvinnlig polis användes till spaningsarbeten, undersökningar och förhör m. m. Då det föreligger anledning mistänka att unga kvinnor löpa fara att genom bedrägliga platserbjudanden eller andra förespeglningar lockas på avvägar, föranstaltar föreningen om utredningar för att fastslå huruvida sådan fara verkligen är för handen, och det har därvid visat sig mycket lämpligt att för dessa uppgifter använda kvinnor.

Vad Franziska Tiburtius minns.

Boken, som jag öppnar, bär titeln *Erinnerungen einer Achtzigjährigen* och försättsplanschen visar en gammal kvinnas under årens omskiftelser bekymmersfärad ansikte och vita huvud. Den sittande magra gestalten, vars överdel man ser till de i knäet knäppta händerna, är lugnt — men rak och oböjd — vilande mot stolens höga rygg. Det är ro efter slutat arbete, slutad kamp, men också ännu in i den höga åldern bevarad styrka. Intellektuellt och andligt oböjd förtäljer även den åttioåriga sina minnen.

Hon har mycket att berätta. Hennes skörd av hågkomster är från historiskt växlingsfyllda tider och ur pionjärens liv. Ty hon var en av de allra första på sin väg, och med doktor Franziska Tiburtius fick lära känna vad det betydde.

»Hur det såg ut på Rügen för 120 år sedan» och »Mudding, vertell» heter första kapitlet. Det är fyllt av moderns skymningsberättelser från Franziskas tidiga barndom, då familjen samlades kring den stora spisens torvelsbrasa i vardagsrummet på den lilla rügenska lantgården och händelserna från »svensktiden» åter levandegjordes genom den minnesgodas berättarskans livliga framställning. Aldrig hade barnen fått nog. »Mudding vertell» hette det om och om igen på ortens plattyskdialekt, och så berättade hon, som varit född svensk undersåte, om vad som hänt på ett svenskt Rügen i århundradets första årtionde då Na-

oleon var den mot zenit snabbt uppstigande kometen, som i sin strålände bana svepte bort dittills stabila solar och stjärnor. Med tjusad rysning lyssnade barnen till skildringarna av fransosshärens inkvartering i trakten, om det påtvingade kontinentalspärrets konsekvenser, förnödenhetsbristen, smuggeltrafiken och dyrtiden, om hur Schills friskaror efter Stralsunds fall bredde ut sig över Rügen och hemligen härbärgerats på morfaderns lantgård, till sist om hur det stått i morfaderns dagboksanteckning för den 16 december 1815, utan vidare kommentarer: »Från och med oktober månad detta år äro vi preussiska undersåtar. Den 16 oktober var det högtidliga hyllandet av konungen av Preussen».

Nationalitetskänslan var ännu inte väckt, och det långa svenskväldet hade gjort sitt verk. Det var, i stort sett, väl endast i denna svenska provins Ernst Moritz Arndt, frihetskrigens sångare, som verkligen kände tyskheten och drömde om Rügens och Vorpommerns återförening med Tyska riket. — Men älskade hade svenskarna inte varit, säger Franziska i sin bok.

Så börja Franziskas egna minnen. Oron 1848 hade blott som ett svagt eko nått över till Rügen och Mönchgut, platsen vid Östersjökusten där den lilla Franziska växte upp bland en skara bröder, ett litet brunt ting — som hon beskriver sig själv — med flygande flåtor, viftande kjolar och flinka ben, en liten trogen pudel som sprang med efter de andra i deras

uppspelta lek och ras. Men från 1849 minns hon hur man vaktade på danska flottan i Östersjön och hade vårdkase i beredskap för »trådlös» signalering av fienden.

Några år senare är hon installerad i Stralsund, den gamla Hansastaden, vars alla hus då ännu vände gavlarna mot gatan och verkade god medeltid, med sina smala krokiga gränder, gamla kyrkor och patricierhus. Hon går i stadens bästa privatskola, de fyra fröknarna Volkmanns, och inhämtar det förråd av vetande som skall sätta henne i stånd att som lärarinna slå sig fram på egen hand. Andra framtidsutsikter hägrade ej för den unga flickan på detta 1850-tal, och när hon sjuttonårig 1860 trädde in i det friherrliga Lyngenska hemmet, hennes första kondition, hade hon ingen aning om att det var ett helt annat kall än lärarinnans som skulle bli hennes.

Det är ganska säregna människostudier den unga flickan gör i det förnäma huset och bland den degenererade släkten, som gästar baronens på Werbelow hela månader och halvår. Men den unga guvernanten fyller väl sin plats och sin ställning under allt detta, det förstår man.

Så kommer krigsförklaringen en av de heta junidagarna 1866. Det schlesvig-holsteinska kriget två år tidigare hade icke satt något vidare märke i det allmänna och dagliga livet; man hade glatt sig över segern vid Dybböl och sjungit schlesvig-holsteinska sånger, skriver Franziska Tiburtius i sin bok, och det var ju alldeles självfallet att Tyskland och Österrike skulle segra.

Nu kom kriget mot bundsförvanten då. Men även detta tog man med ro. Naturligtvis skulle allt gå bra även nu!

Så gick det ju också, från tysk synpunkt sett. Men i Franziskas liv blev detta krig av direkt ingripande betydelse.

Baron Lyngens av romantik färgade patriotism hade förmått honom, som ej stod i aktiv militärtjänst, att när kriget bröt ut begära befälet över ett ryttareregemente. Några veckor endast, och så kom budet om hans död, vid Königgrätz; en av de första exploderande granaterna hade träffat honom.

På hans död följde ett katastrofalt sammanstörtande av familjens sedan ganska länge vacklande ekonomiska ställning, och därmed tog Franziska Tiburtius' sexåriga tyska guvernantstid sin ände.

Nu ville hon skaffa sig kompetens som lärarinna och skolföreständerska. Lärarinneexamen avlade hon på kort tid och med lätthet i Stralsund, och därpå for hon över till England för att förvärva sig kunskap i språket — franskan hade hon fått god övning i på Werbelow. Väl perfektionerad i engelskan ämnade hon komma hem och ta skolföreständarinneexamen.

De engelska erfarenheterna utgöra ett roligt kapitel i boken, dock tvivelsutan något färgade i skildringen genom en möjligen på grund av kända händelser senare skärpt motsatskänsla i tyskt och engelskt kynne. Det engelska »Reverend»-hemmet och »the Reverend» själv, mr Roupell, äro emellertid med säkerhet tvättäkta engelska företeelser. Mr Roupells obesvärade

okunnighet, vare sig det gäller den mystiska förekomsten av något som fått namn av arianer, var någonstades persiska viken ligger eller Wilhelm Erövrarens och Wilhelms av Oranien eventuella identitet, är i lika grad nöjsam som trolig.

Den förnäma flickpensionen i Londons Westend, där unga ladies bibringades vissa kunskaper men framför allt fingo öva akvarellmålning, ritning, musik, kroket — lawntennis var ju ännu inte uppfunnet — var också en direkt engelsk erfarenhet för Franziska. De överenskomna byteslektionerna möjliggjorde emellertid hennes vistande i pensionen, och hon fick på så sätt lära sig god och vårdad engelska medan de unga damerna å sin sida fingo lektioner i tyska av en infödd.

Åter var det världshändelserna, i form av krig, som grepo in i Franziska Tiburtius' liv. Fransk-tyska kriget 1870 gav det den nya, hittills inte drömda riktningen.

Från sitt kvarter i Thionville, i det gamla franska slottet, efter segern vid Metz, skriver hennes bror stabsläkaren brev på brev till henne. Hans tankar syssla ivrigt med hennes framtid de jämförelsevis lediga veckor han nu har efter det stora slaget. Han har i själva verket aldrig gillat hennes skolplaner, och han har tyckt sig finna att hon har vissa verkliga anlag för läkareyrket. Han vill att hon skall studera till läkare.

Franziska är alls ej entusiastisk för planen. En ung flicka — ty det är hon dock, endast tjugosex år gammal — vid ett universitet och därtill studerande medicin, otänkbart! Hon gör ingen

hemlighet av hur oerhörd, främmande, omöjlig tanken först var henne. Den gick emot hela den uppfattning som rådde i den värld där hon hittills rört sig, för den skull också emot så gott som den över allt härskande uppfattningen. Väl hade några enstaka kvinnor här och där i världen börjat slå in på denna väg, systrarna Blackwell i Amerika, Louisa Garrett, som studerade i Dublin, samt några ryskor, »emanciperade fruntimmer», som studerade vid schweizeruniversitet. Men att hon, hon själv, nu skulle bli en av dessa!

Plötsligt uteblevo alla brev från brodern. Så kom bud att han låg svårt sjuk, i tyfus, på ett lasarett i Orléans. Till sist ett litet brev med knappt läsbar handstil där han skriver att det nu är hopp att han skall bli frisk igen, säger att han med snaraste blir tillbakatransporterad till Tyskland och ber henne komma hem och vårda honom.

Samma år, 1871 på hösten, far hon till Zürich för att studera till läkare.

Så har Franziska Tiburtius brutit med gamla och konventionella föreställningar och slagit in på den väg som ledde till det yrke hon under ett långt liv med iver, uthållighet och glädje utövade som en av de första — den första i Tyskland tillsammans med Emilie Lehmus, vilken samtidigt med Franziska studerade i Zürich och där avlade examen.

Franziskas minnen från universitetstiden i Zürich är ett stycke kulturhistoria från en för kvinnorna betydelsefull genombrottstid. Zürich valde hon, då inget tyskt universitet stod öppet för kvinnor. Men med den

schweiziska medicine doktorsgraden erövrade tänkte hon sig få tillstånd att avlägga tysk statsexamen.

Den första svårigheten var att komma över ett rum. Överallt anslag om rum att hyra, men studenter ville alla ha, ingen studentskor. Ack, de »små kosackhästarna», som en viss sort av ryskorna döpts till och som funnos där före Franziska, hade sannerligen ej minskat motviljan mot de emanciperade kvinnorna. Det politiska momentet, som i fråga om dessa spelade in — de voro ju i samma grad, tillika med sina manliga ryska kamrater, politiserande nihilister som universitetsstudierande — var åter ett särskilt kapitel.

Men »Jungfer Kägi» förbarmar sig till sist över den rumsökande unga studentskan, och hos henne får hon ett enkelt men bra beläget rum, fem minuter från universitetet.

Det första besöket i preparerings-salen — vilken upplevelse! Studenter-na hade fått nys om att »fruntimmer-na» skulle vara med för första gången. När de kommo var salen till trängsel fylld, även av studenter tillhörande andra fakulteter. Ett vilt larm uppstod, man skrek, jodlade, visslade. Bredvid salen fanns ett litet rum som anvisats studentskorna som förvaringsplats för deras stora förkläden och andra nödvändiga remedier; de drogo sig in dit — men funno dörren stängd när de ville ut i salen igen. Larmet pågick oförminskat därute, dörren var reglad och de inspärrade. Efter några minuter plötslig död-stystnad! Äntligen öppnas dörren av en ung polack, en djup bugning, salen är alldeles tom. Strax därpå kommer

professorn och hans assistent. Utan att med ett ord beröra vad som förefallit börjas arbetet. På hemvägen sällar sig professorn till de unga studentskorna, talar gott och vänligt till dem och säger att demonstrationen på intet sätt varit personlig och att för övrigt något liknande ej vidare skall förekomma, vilket det inte heller gjorde.

En lycka för de kvinnliga studerandena var att de flesta lärareplatserna dessa år innehades av män som ställde sig vänligt till experimentet — ty som sådant betraktades det dock — med kvinnostudiet.

Men skämta, om även godmodigare än när man ställde till bråket i prepareringssalen, måste förstas studenterna, och en Fräulein N. N. som varit nog oförsiktig att etikettera ett av henne förvärvat embryo i sprit med sitt namn, fick hålla till godo med många kvickheter ditskrivna på etiketten. Detta och annat liknande var ju emellertid oväsentligheter, som togos med ro.

Värre var det för Franziska att hålla sina bekanta i okunnighet om vilket fasaväckande företag hon givit sig in i. Det skulle, i vilket fall tillsvdare, vara en hemlighet mellan henne, modern och brodern. Och så råkar hon plötsligen en dag i Zürich ihop med ett par herrar från den Lyngenska sällskapskretsen! Men de äro diskreta och välvilliga och förklara med förstående ögonblinkningar att de alldeles icke skola kolportera ut nyheten om att hon studerar till läkare.

Kliniken var henne till att börja med allt utom lätt, men hon lyckades dock,

som hon säger, att så småningom komma till rätta med sin egen invändiga människa.

Allt efter som studieåren gå arbetar hon lugnare och lyckligare; det är också inte endast hon själv utan också världen omkring henne som numera på ett annat, självfallet sätt accepterar kvinnorna som vetenskapligt studerande.

Den högtidliga dagen kommer då hon absolverat tentamina och examen och överstått promotionens pompösa festlighet, med egen roll av offerlamm, som hon kallar sig. Och så är hon färdig att börja — striden, ty strid blir det.

För sommaren 1876 får hon tillåtelse att gå på obstetriska och gynekologiska kliniken i Dresden. Till brodern skriver hon att överläkaren är vänligt stämd mot kvinnostudiet, att han är »vidhjärtad och går emot strömmen». Det är tre unga kvinnliga läkare han tagit emot, förutom henne själv och Lehmus en amerikanska. Dresden är för övrigt den enda plats som står dem öppen sedan Prag, där tillåtelse förut givits, beslutat att inte längre ta emot kvinnor på medicinska kliniker eller ens som åhörare av föreläsningar.

Dr Lehmus och Franziska börja brygga för att få avlägga tysk statsexamen. Sachsiska kultusministern är artig men hör med synbar lättnad att de äro preussiska undersåtar; han räddar sig ifrån saken med hänvisning till Berlin.

Preussiska kultusministern är också särdeles hövlig, men skickar dem vidare till rikskanslersämbetet, detta är

rätt forum. Där ger man blankt avslag. Andra ministrar försökas; hövlighet, till och med till synes intresse för saken, till sist: »det går inte».

Faktiskt är också lagen, enligt den gamla aningslösa ordalydelsen, en lag som endast ger män rättigheter. Då vill Franziska, den färdiga läkaren, avlägga barnmorskeexamen för att få en grund att stå på! Avslag. Hennes intyg från Dresden att hon där under visat barnmorskeeleverna hjälper henne ej.

Men nu hade just 1876 en ny yrkeslag antagits i Preussen med särdeles liberala grunder för tillåtelse att utöva visst yrke. Till läkarnas stora förargelse — och den förstod och gillade Franziska Tiburtius till fullo — hade utövning av praktisk läkekonst lagts under yrkeslagen såsom tillåten, även utan behörig läkareexamen. Från myndigheternas håll låter man nu doktorerna Tiburtius och Lehmus förstå att de helt enkelt kunna ta sig för att praktisera — som andra mer eller mindre charlataner — i skydd av den nya yrkesförordningen. Bara de lämna myndigheterna i fred för sina ansökningar — och inte begära att man för deras skull ska ändra lagarna!

Så är intet annat att göra än att följa anvisningen och slå upp en skylt med namn och »Dr. med.» samt lugnt invänta hur publiken upptar saken.

Emellertid händer något som grundligt prövar deras tålmod. Föreståndarinnan för det förnämliga Viktoria-Lyzeum, en under kronprinsessans protektion stående utbildningsanstalt för flickor ur de högre stånden, erbjuder de två kvinnliga läkarna att ge en vin-

terkurs i hälsovårdslära vid anstalten. Kursen toges in i prospekten och annonseras. En vecka senare förläget återbud. En universitetsprofessor i skolans styrelse hade inlagt sitt veto. Men den gången gå de två kvinnliga läkarna av med segern. De hålla på den ingångna överenskommelsen — och herr professorn avgår ur styrelsen!

Långt ute i ett arbetarkvarter, i en tarvlig liten gårdsvåning, upprätta doktorerna Tiburtius och Lehmus en poliklinik. Den första mottagningsstunden medförde tolv patienter. Snart nog måste begränsning av patienter på mottagningstimmarna vidtagas för att inte konsultationerna skola räcka in på sena natten. De största svårigheterna äro övervunna. Myndigheternas och de manliga kollegernas misstroende börjar försvinna.

Med privatpraktiken tog det en viss tid. Det var alls ej, säger Franziska Tiburtius, så som kvinnosakskvinnorna ville ha det till, att kvinnovärlden satt och väntade på de kvinnliga läkarna. Nej, det var sannerligen att först få den att förstå att man dugde något till f a s t man var kvinna. Men den kvinnliga klientelen kom, efter hand i allt större utsträckning och omfattande alla klasser, dock de välsituerade sist. Från de rika husen skickade man först sina tjänsteflickor, kokerskor o. s. v., sedan, om dessas dom föll väl ut, kom kanske den nådiga frun själv — eller också skickade hon barnen med deras uppfostrarinna.

Dock, i början eller mot mitten av 1880-talet stodo vi på fast mark, skriver Franziska Tiburtius i sina Erinringar, och intogo faktiskt samma er-

kända ställning som övriga praktiserande läkare.

När till sist, med 1900-talets början, tyska kvinnor tillätos att avlägga läkarexamen stod Franziska Tiburtius i det läge att det skulle verkat enbart löjligt om hon gjort detta. Hon behövde på intet sätt den moraliska bakgrund som en avlagd tysk examen skulle kunna ge.

Den första tyska som avlade tysk läkarexamen var dr Ida Demock-Mauermeir år 1901.

Under femton år voro Franziska Tiburtius och dr Lehmus de enda kvinnliga läkarna i Berlin. De som blevo deras närmaste efterföljare voro Agnes Bluhm, Agnes Hacker (den skickliga kirurgen, men allt för tidigt bortgångna), Anna Kuhnow och Pauline Plötz. Alla dessa hade dock liksom dr Tiburtius och dr Lehmus absolverat sin examen i Schweiz.

Sextiofyra år gammal lämnade Franziska Tiburtius sin verksamhet som läkare. Det var en blomstrande praktik, som ej visade något tecken till att avtaga. Men hennes åsikt var att man borde gå när man ännu kände sig i sin fulla kraft. Hon visste inte att hennes starka friskhet och kraft ännu under så många och långa år skulle stå henne bi.

Genom de ohyggliga krigsåren och den väl inte mindre svåra tid som följde därpå höll den åldrande ut. Över åttioårig har hon nu skrivit sina minnen; friska, levande unga, fångsla de såväl genom sin form som genom sitt högintressanta innehåll.

ELLEN KLEMAN.

F-B-F-kretsarna.

Halmstadskretsen hade den 28 maj sammanträde å Norre Katt, under grevinnan Stina Mörners ordförandeskap, varvid lektor Elof Dahmén höll föredrag om Kvinnans rättsliga ställning i det gamla Rom. Därpå samkväm och supé.

Hälsingborgskretsen hade torsdagen den 15 april sin sista klubbafton före sommaren, varvid barnavårdsinspektören Gustaf Herlin berättade bygdemålshistorier, och fru Sigrig Sjövall redogjorde för F.-B.-F:s årsmöte i Stockholm.

Som ett led i sitt arbete har kretsens upplysningsbyrå under våren haft en serie upplysningsföredrag, belysande olika kvinnliga yrken. Kursen var avsedd för de avgående eleverna ur flickskolornas högsta klass, flickgymnasiets sista avdelning och högre folkskolans sista klass och var besökt av samtliga elever. Härvid har redogörelse lämnats över följande yrken:

om Sjuksköterskans och barnmorskans kall av instruktionssköterskan vid Södra Sveriges sjuksköterskeförening, syster Elsa Bergholtz; om diakonissans arbete av syster Elisabeth Rosén, Hälsingborg;

om Kvinnliga trädgårdsmästare av trädgårdslärarinnan, fröken Jenny Agrell, Apelryd;

om Barnavårdsarbetets olika grenar av barnavårdslärarinnan, fröken Karin Ewerlöf, Landskrona;

om Läkarebanan av doktor Hanna Christer-Nilsson, Hälsingborg;

om Folkskole- och elementarskolelärarinnorna av resp. fru Signe Wallmark och fru Sigrig Sjövall, Hälsingborg.

Karlskronakretsen hade den 11 maj sammanträde i samband med en utflykt till Wachenfeltska gosshemmet vid Gullberna och flickhemmet vid Blå port. Man samlades å Stortorget, varifrån utfärden företogs i bil. I hemmet å Gullberna mottogos föreningens medlemmar av föreståndaren herr Dunér, som i korta drag

skildrade hemmets tillkomst samt dess organisation och arbetssätt.

Sedan kaffe intagits fortsattes färden till hemmet vid Blå port där dr E. Rietz hälsade gästerna välkomna samt likaledes redogjorde för barnhemmets tillkomst och fortsatta arbete under åren, varpå lokalerna besågos.

Även föreningsangelägenheter medhunnos under utfärden; den av förbundet föreslagna resolutionen i pensionsförsäkringsfrågan framlades av kretsens ordf., fru Geijerstam, och antogs av de närvarande kretsmedlemmarna.

Kumla kretsen hade den 10 maj ett talrikt besökt sammanträde å Säbylunds säteri. Sedan ordf., fröken Vienna Mesterton uttalat sin glädje över att så många kommit tillstädes, behandlades en del föreningsärenden, varpå fru Anna Björkman lämnade en intressant och livlig redogörelse över årsmötet i Stockholm.

Efter det kaffe serverats, framhöll ordf. i ett anförande betydelsen av att kvinnorna vid möten för nominering av kandidater till höstens landstingsmannaval ge sina önsningar till känna.

Strängnäs kretsen hade den 22 maj sammanträde å Skogshyddan. Ordf. fröken Ninni Huldt redogjorde för F.-B.-F:s årsmöte i Stockholm. Den resolution, som av förbundet uppgjorts i fråga om revision av pensionsförsäkringslagen, godkändes av kretsen. Fru Inga Rosenqvist lämnade en del upplysningar om arbetet för den blivande hemutställningen, varefter kaffe intogs under kordial stämning.

Växiökretsen hade den 3 maj sitt sista kretsöte för våren. Fru Elsa Nordenskiöld gav därvid en utförlig skildring av förbundsmötet i Stockholm. Det föredrag, som där hållits av fru E. Théel om Kvinnans arbete i förvärvstjänst, upplästes för kretsen av fru Elsa Smedberg, varpå följde diskussion i ämnet. Till trevnaden bidrog fröken Ellen Sundberg genom vackra vårsånger. Samkvämet avslutades som vanligt med tesupé.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av FREDRIKA BREMER-FÖRBUNDET.

Redaktör: *Ellen Kleman.*

Samtliga förbundsmedlemmar erhålla tidskriften. *Icke-förbundsmedlemmar* prenumerera å *närmaste postanstalt* eller i *bokhandel*. Pris för postupplaga: 1/1 år kr. 6:50; 1/2 år kr. 3:50; 1/4 kr. 1:90. Lösnummer 65 öre. *Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan, Stockholm.* Redaktionstid: *tisdagar och fredagar kl. 1—3.* Tel. Norr 48 50, 27 62. Expeditionen: *kl. 11—4 varje söckendag.* Tel. Norr 48 50, 27 62.

SÄTER - - TURISTHOTELLET

Härligt läge vid krönet av *Säterdalen*. Ljusa, trevliga rum med goda bäddar. Stor matsal. — Glasveranda. — Kafé. Trädgårdsservering. Gott bord. Humana priser. Mottager gäster för längre och kortare tid året om. Telefon 70.

Vördsamt TH. CARLSON.

*"Smakar mera
än det kostar"*

använd i hushållet Arboga Smörblandning

"MEJERIT"

ersätter fullständigt smör, men är billigare

De svenska hushållens dominerande smörblandning

En delikat tårta

är en prydnad för kaffebordet. Varje husmoder kan på förhand vara viss om det läckraste resultat om vid bakningen användes

RUMFORD BAKPULVER

Misslyckas aldrig! Lämnar aldrig bismak!

Stockholms Nya Järnsängfabrik

E. L. ERICSSON

Specialaffär för

Sängar, Sängkläder, Soffor,
Ottomaner 1 och 2 bäddar,
Täcken, Filtar, Överkast,
Kuddar m. m., m. m.

Kontor & Utställning

16 Norrlandsgatan 16

Tel. 7856, Norr 7181

**Carl Broströms
Ättiksprit**

är fullkomligt enastående
i styrka och arom.

Förnämligaste kvalitetsmärke

— KÖP DEN —

Ständig kontrollant: Fil. Dr. Fr. Liljeblad aukt. handelskemist.

Innehåll.

Pensionsförsäkringen och kvinnorna. Av *D. F. Lundgren.*

Nico Hambro död.

Flygbrev från rösträttskongress i Paris. Av *Gertrud Rodhe.*

Sigrid Elmblad. Av *Gurli Linder.*

Där kvinnlig fåfänglighet sättes i system. Av *Elisif Théel.*

Vad Franziska Tibur inns. Av *Ellen Kleman.*

F.-B.-F.-kretsarna.

Pilsnerdricka

är ej, som förbudspressen påstår, en landsfara. Erfarenheten från skilda håll visar nämligen, att laglig tillgång till maltdrycker motverkar missbruk och smuggling av spritdrycker.

Underlättande av den lagliga maltdrycksförsäljningen är därför

**ur nykterhetssynpunkt
gagneligt.**